

Brigadni general F.A.S. Klark: TRVENJA KOJA OTEŽAVAJU KOMANDOVANJE

Cilj je ovog članka razmatranje nekih uzroka trvenja prilikom komandovanja, do kojih uglavnom dolazi u zemljama u kojima pojedini civilni autoriteti — političari dozvoljavaju sebi pravo mešanja i u one poslove vođenja rata koji u drugim zemljama obično ostaju u čistoj kompetenciji vojnika, a koja samo pojačavaju ratnu psihozu u kojoj komandanti, kako viši tako i niži, vrše svoju dužnost.

Kao moto članku¹⁾ pisac je naveo Klauzevicove reči: »U ratu je sve vrlo prosto, ali najprostije je i najteže. Ove teškoće se gomilaju i izazivaju trvenja, koje onaj koji nije video rat ne može sebi tačno da pretstavi.«²⁾ Ratnu atmosferu po Klauzevicu čine ova četiri činioca: opasnost, telesni napor, neizvesnost i slučajnost, a njih osećaju svi učesnici u ratu, počev od glavnokomandujućeg pa nadole. Njihovo skupno dejstvo, u zajednici sa drugim teškoćama, stvara taj »pojam trvenja koji, uglavnom, približno odgovara onome po čemu se stvarni rat i razlikuje od rata na hartiji.«³⁾

Ljudi sposobni za visoko komandovanje ne sreću se na svakom koraku, podvlači pisac, te zato treba nastojati da se od njih odstrane ta trvenja koja smanjuju njihovu energiju i moć rukovođenja. Iako se zbog same prirode rata trvenja ne mogu potpuno iskoreniti ne treba dopustiti da ona uzmu takve razmere koje bi ometale komandovanje. Prvenstveno treba uklanjati njihove uzroke u štabovima. Neki od tih uzroka potiču odozgo, drugi se javljaju u samom štabu, a neki su delo potčinjenih i ostalih saradnika. Ove su smetnje u prošlosti otežavale rad i povećavale ionako težak teret odgovornosti koji nosi komandant. Pisac zatim

navodi niz istoriskih primera negativnog mešanja političara u poslove vođenja rata, odnosno operacija, kao što su: poznati primer kobnog uticaja Dvorskog saveta na operacije austrijske vojske krajem XVIII i početkom XIX veka, sukob Napoleona sa Direktorijumom za vreme rata u Italiji; smetnje koje je kabinet u Londonu činio Velingtonu; zatim primer generala Hega u Prvom svetskom ratu, koji je inače imao dobro obučeni štab i odane potčinjene, a prema kome su generalštab u Ministarstvu rata, kao i sam Lojd Džordž, koji se čak služio i intrigama da ga diskredituje, imali nepravilan stav. Tako je Lojd Džordž stavio Ekspedicioni korpus pod Nivelovu komandu, nije dao traženo pojačanje niti je izišao njegovim opravdanim molbama ususret. Takvim odnosom prema njemu pojačan je još više teret koji je ionako ležao na Hegovim leđima.

Iz drugog svetskog rata pisac navodi primer odnosa između Vevela i Čerčila. Iako je raspolagao nedovoljnim snagama, Vewel je imao suviše teške zadatke pred sobom, a nepoverenje Čerčila prema njemu još više mu je otežavalo rad. Čerčil ga je stalno bombardovao nizom nepotrebnih zahteva i sugestija za beznačajne sitnice. Kao klasičan primer mešanja u vođenja operacija, vojni pisci obično citiraju Linkolna; međutim, pisac smatra da »češki kaplar«, kako on naziva Hitlera, pretstavlja maksimum negativnosti u tom smislu. I dok je Linkoln iz takvog rada izvukao pouku za sebe i 1864 godine dao Grantu određene ruke, dotle je Hitler svojim mešanjem u vođenje operacija, počev od leta 1941 pa nadalje, doveo do uništenja prestiža nemačkog Generalštaba, sloma Vermahta i razaranja zemlje.

Među najčešće uzroke unutrašnjeg trvenja u štabu u članku se navode nesuglasice između komandanta i njegovog načelnika štaba. Da bi se ovo izbeglo treba uzeti kao pravilo da se komandant, ukoliko se već izbor ne prepusti njemu, obavezno pita za saglasnost prilikom po-

¹⁾ Friction Adds to the Burden of Command, by Brigadier F.A.S. Clarke, *The Army Quarterly*, Velika Britanija, jul 1957.

²⁾ Klauzevic, *O ratu*, str. 84, izdanje VIZ-a »Vojno delo« 1951.

³⁾ Isto, str. 85.

stavljanja načelnika štaba. Kao primer harmonije i sklada pisac navodi uzajamni rad Napoleona sa Bertijem, Blihera sa Gnajzenauom i Montgomerija sa de Genganom.

Slične teškoće nastaju i tamo gde štabno osoblje nema potrebnu spremu, kao što je to bio slučaj u Građanskom ratu u Americi, u francuskim štabovima 1870 i prilikom rata u Južnoj Africi. Isto tako nisu poželjni ni preterano glomazni štabovi, kao što je bio slučaj sa glavnim štabom savezničkih snaga u Alžiru, koji je u januaru 1943 imao 500 oficira, a u novembru 1944 preko 4.000. Zbog velikog broja »stručnjaka« i savetnika u razgranatim štabovima održavaju se mnogobrojne konferencije, na kojima se ponekad gubi vreme u raspravljanju raznih beznačajnih stvari. Konferencije u štabovima mogu biti korisne samo ako su kratke i dobro vođene. Velike komande nisu ni u prošlosti bile nužne, a u budućem ratu, pogotovu, takve komande i glomazni štabovi predstavljaju čist anahronizam.

U pogledu odnosa između glavnokomandujućeg i njegovih potčinjenih, pisac smatra da komandant mora potčinjenima dozvoliti samostalnost u izvršenju postavljenog zadatka. Međutim, izvršenje zadataka u ratu često otežava prisustvo neprijatelja, razne nepredviđene okolnosti, kao i fizički i psihički naponi. Sve ove činjenice, kao i druge slabosti kod potčinjenih, povećavaju teškoće koje komandant mora da savlada. Komandant može doći u sukob sa svojim potčinjenim bilo zbog neloyalnosti, prkosa ili velike preosejtivosti potčinjenog. Najbitnije za pravilan odnos između komandanta i potčinjenih jeste *uzajamno poverenje*.

Pisac pridaje veliku važnost poverenju koje se od strane državne uprave poklanja glavnokomandujućem u toku neke operacije. Kao primer za ovo opet navodi odnos između Linkolna i generala Granta i kaže da prilikom izbora komandanta odlučujuću ulogu treba da igraju njegove karakterne osobine i profesionalna sprema, a ne sposobnost ostavljanja dobrog utiska na političare, kao što je to bio slučaj sa Vinigejtom koga je Čerčil preporučivao za komandanta XIV armije, a vojni savet to nije prihvatio. No, ovaj

se aksiom o izboru komandanta ne poštuje uvek.

Kada je glavnokomandujući postavljen, onda ne treba da postoji mešanje u to na koji će način on izvršiti vojnu operaciju za koju je određen. Pored toga, svako novo uputstvo koje mu se želi saopštiti treba da ide redovnim putem, tako da mu se pažnja ne odvraća od glavnog posla. Isto što je napred pomenuto, mešanje civilnih autoriteta u kompetenciju komandanta redovno donosi rđave posledice, a ponekiput može biti čak i sudborno. Isto tako, komandantu smeta bilo kakva kontrola sa strane. U teškom je položaju onaj general koga stalno kontrolišu i koji mora podnositi svakodnevne izveštaje o svim svojim planovima i namerama, odnosno general koji u svom štabu ima izaslanika (delegata) centralnog državnog aparata, ili koji mora stajati u stalnoj telefonskoj vezi sa odgovornim državicima. Takav način kontrole upropašćuje svaku nezavisnost, brzinu dejstva ili smeli poduhvat komandanta, bez čega se rat ne može voditi.

Što se tiče odnosa komandanta prema svojoj ličnosti, pisac savetuje da komandant ne treba da preteruje u radu jer će tako premoriti i sebe i svoje potčinjene. Kao primer navodi slučaj nekog komandanta koji je išao na pecanje za vreme rata i slučaj generala Vevela koji je, očekujući izveštaje o bici kod Sidi El Baranija, u decembru 1940, igrao golf. Komandant koji ne zna da šteti svoje snage, koji se utapa u sitne poslove, biće iscrpen za velike napore u toku dužih perioda borbi, u danima bez odmora i sna.

Na kraju pisac smatra da će ubuduće još više biti potrebno da svaki komandant, bilo viši ili niži, samostalno i samoinicijativno rešava zadatke, s obzirom na predviđanja da će budući rat biti manevarski, u kome će se morati brzo i odlučno dejstvovati. Najzad, on naglašava da su trvenja i nesuglasice ratna stvarnost i da se, što je moguće više, moraju smanjiti. U ratu je lojalnost (odanost, poštenje i iskren odnos) u odnosima pretpostavljenih sa potčinjenima i obratno, na svim stepenima komandovanja, od vrlo velikog značaja i ona odlučuje pobedu.

Potpukovnik Vilijem Bojlston: OKLOPNE JEDINICE NA ATOMSKOM BOJIŠTU

U ovom članku¹⁾ pisac razmatra kakav će uticaj ispoljiti nuklearno oružje na organizaciju, taktiku i tehniku upotrebe oklopnih jedinica. On smatra da za pravilnu upotrebu bilo kojih snaga na atomskom bojištu, više nego ikada ranije, treba pravilno i pravovremeno primeniti načela *mase* i *bezbednosti*. Pošto ona u uslovima atomskog rata protivreče jedno drugom, ističe se povećani značaj trećeg činioca — *manevra*. Manevar, u smislu pokretljivosti i elastičnosti, omogućuje koncentraciju snaga pri izvršenju zadatka, kao i dekoncentraciju (razređivanje) tih snaga u cilju postizanja zaštite i što manjih gubitaka od dejstva nuklearnog oružja.

Razmatrajući neke opšte uslove pod kojima će se morati boriti oklopna ili bilo koja druga jedinica, pisac ističe da će:

— *Dekonzentracija* jedinica i *dubina* na bojištu predstavljati njegove bitne karakteristike. Ne mogu se više dopustiti velike koncentracije jedinica na nekom području za duži period, s obzirom na to da predstavljaju krajnje rentabilan cilj za neprijateljsko nuklearno oružje. Smatra se da će združeni odredi veličine bataljona, samostalni u taktičkom i administrativnom pogledu, biti osnovne borbene jedinice u atomskim uslovima. Da bi se smanjila efikasnost nuklearnih oružja, moraće se i unutar ovih združenih odreda izvršiti dekoncentracija. Pored toga, mora se smanjiti i gustina ljudstva na bojištu. Oni elementi koji obično nisu potrebni svakom ešelonu jedne organizacije, biće raspoređeni u više ešelona. Međutim, i tu će postojati izvesna granica, odnosno stepen dekoncentracije. Sposobnost jedinice za izvršenje zadatka mogao bi pre biti kriterijum za to nego prostranstvo dejstva neprijateljskih nuklearnih oružja.

— *Problem komandovanja* se pooštrava zbog širih frontova i veće dubine.

— *Mere bezbednosti* biće od najveće važnosti. I sopstvene i neprijateljske jedinice koristiće u povećanom obimu mere obezbeđenja od neprijateljskog izviđanja, kao što su: obmanjivanje, zakloni,

se naročito primenjivati u cilju povećanja bezbednosti i obmanjivanja.

— Znatno veća ostožjanja, brzina kretanja i nužno razređivanje pozadinskih ustanova povećaće i probleme *snabdevanja*.

— Borbu će karakterisati brza promena dejstava, koja će zahtevati znatnu pokretljivost i zaštitu oklopom.

Iznoseći ove opšte uslove, pisac smatra da će karakteristike jedinica sposobnih za borbu pod ovim uslovima biti sledeće:

— One moraju biti *elastične* u pogledu organizacije kako bi se lako prilagodile brzim promenama situacije i specifičnostima pojedinih zadataka. U svom sastavu moraju imati pokretne združene jedinice veličine bataljona (zaštićene oklopom), samostalne u taktičkom i administrativnom pogledu, sa oružjem na vozilima.

— Mora postojati takav *sistem veza* koji će zadržati svoju efikasnost čak i u slučaju kada neki njegovi delovi budu oštećeni ili uništeni.

— Sredstva za tačno određivanje i utvrđivanje ciljeva, čak i u uslovima slabe vidljivosti, imperativno se nameću. Postoji potreba da se poveća sigurnost sistema osmatranja, kao i lokalna bezbednost pojedinih jedinica.

— *Sistem snabdevanja* (logističke podrške) ovih jedinica morao bi biti elastičan i sposoban za brzu podršku borbениh delova u vreme jačih naprežanja. U tom cilju snabdevanje vazдушnim putem dobija poseban značaj. Organizacija pozadinskih ustanova, i kada su razređene po širini i dubini, mora obezbediti nesmetano funkcionisanje.

Imajući u vidu iznete opšte uslove i karakteristike jedinica pogodnih za atomsko ratovanje, pisac u daljem razmatranju konstatuje da je upravo ovo i uticalo na stalno proučavanje i usavršavanje organizacije postojeće oklopne divizije u američkoj vojsci. On smatra da ovako reorganizovana američka oklopna divizija zadovoljava sve zahteve atomskog bojišta. Međutim, ako se uporedi stara oklopna divizija sa sadašnjom, vidi se da nisu izvršene bitnije organizacione promene i da je zadržana osnovna struktura stare oklopne divizije. To znači: tri komande za borbene grupe, četiri tenkovska bata-

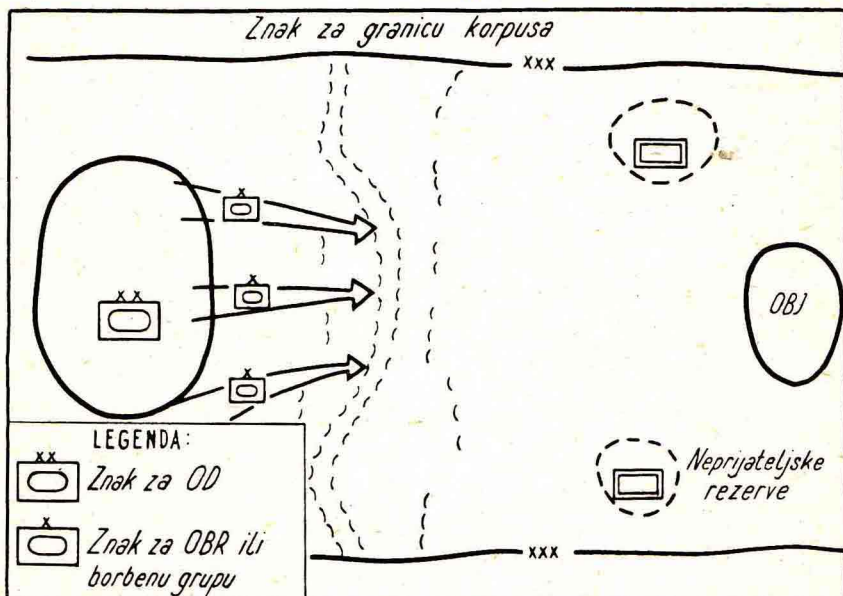
¹⁾ Armor on the atomic battlefield, by Lieutenant colonel William L. Boylston, *Armor*, SAD, maj-jun 1957. prikrivanje i pokreti. Operacije noću će

ljona, četiri bataljona oklopne pešadije i jedan izviđački bataljon, podržani inženjerijom, artiljerijom i pozadinskim delovima. Nove jedinice su: eskadrila borbene avijacije, sa povećanim brojem raspoloživih aviona; bataljon za vezu, sa povećanim sredstvima veze; najзад, divizionskoj artiljeriji je data mogućnost korišćenja nuklearnih projektila. Najveći deo reorganizacije odnosi se na unutrašnja usavršavanja, kao što su: uključivanje jedinica za izviđanje i osmatranje u nov izviđački bataljon. Ovim su divizion data organska sredstva za uočavanje ciljeva i prošireno osmatranje bojišta.

Razmatrajući uticaj nuklearnih oružja na taktiku oklopne divizije, pisac je uzeo jednu pretpostavku u kojoj je obradio nekoliko interesantnih pitanja.

noj divizion da zauzme objekat u dubini neprijateljske odbrane od oko 100 km.

U članku se ističe da je u zamišljenom manevru neophodno da postoji objedinjavanje planova manevra i upotrebe atomske vatre. Predviđa se kao obavezno i stvaranje breše nuklearnim oružjima u neprijateljskoj odbrani. U planiranju atomskih vatri postavlja se zahtev za neutralisanjem i uništenjem neprijateljskih postrojenja za upotrebu nuklearnih oružja. Isto tako ostavlja se jedan deo atomskih vatri i za upotrebu »po zahtevu«. Ako je, pak, raspoloživost atomske vatre ograničena, možda bi prioritet trebalo dati gađanjima koja se predviđaju za neutralisanje neprijateljskih postrojenja za upotrebu nuklearnog oružja. U ovom slučaju stvaranje breše u neprijateljskoj

Šema 1

Na šemi 1 prikazan je korpus raspoređen na frontu od oko 80 km. Smatra se da će odbrana biti sastavljena većim delom od otpornih tačaka, ešeloniranih po dubini i sa jakim rezervama, koje će štiti kritične pravce prilaza. Neprijatelju su date iste atomske mogućnosti kao i sopstvenim snagama. Po pretpostavci, komandant korpusa je dao zadatak oklop-

odbrani mora se izvršiti pomoću konvencionalnog oružja. U svakom slučaju, dejstvom pokretnih snaga treba ovu vatra što pre iskoristiti. Brzina će biti od bitnog značaja na atomskom bojištu. Neophodno je da se koncentracija snaga u ovoj početnoj fazi svede na najmanju meru.

Na šemi 1 prikazana je ujedno i jedna mogućna varijanta borbenog poretka di-

vizije. U ovoj varijanti divizija napada u tri kolone (borbene grupe). Preimućstva ovakvog borbenog poretka su mnogostruka. Pre svega, smanjuje se osetljivost borbenog poretka na gubitke. Zatim, postoji mogućnost brzog kretanja ka cilju, odnosno približavanja neprijatelju, jednovremeno svim raspoloživim snagama. On pruža više povoljnih prilika da se neprijatelj prisili na koncentraciju svojih snaga, a time i mogućnost da mu se nanese najveći gubici. Prodoranjem jednovremeno na tri pravca u odbranbenu zonu neprijatelja, otežava se i sama odbrana. Neprijatelj može upotrebiti svoju udarnu rezervu protiv jedne od prodirućih kolona. U tom slučaju će najmanje jedna, a možda i dve borbene grupe manevrom dovesti u težak položaj braniočevu udarnu rezervu. Postoji i druga mogućnost da dve borbene grupe (kolone) ubrzano napreduju ka postavljenom cilju.

U daljem razmatranju pisac je dao još neke varijante borbenog poretka oklopne divizije u napadu. On smatra da sadašnja formacija američke oklopne divizije dozvoljava niz varijanti borbenog poretka i da će komandant, shodno procenjenoj situaciji, biti u mogućnosti da izabere najcelishodniju.

Razmatranja o artiljeriji reorganizovane američke oklopne divizije. — Osnovna struktura organizacije artiljerije stare oklopne divizije nije pretrpela velike izmene. Tri divizionna haubica 105 mm ostala su i dalje. Divizion haubica (dve baterije) 155 mm, jedna baterija haubica 203 mm i baterija raketa 762 mm — skupa sačinjavaju *mešoviti divizion*. Ukinut je divizion lake protivavionske artiljerije, koji je predviđen u korpusnoj artiljeriji.

Ukratko rečeno, vatrena moć lake artiljerije u organskom sastavu reorganizovane oklopne divizije je ista kao i ranije. Međutim, dodavanjem baterije haubica 203 mm i baterije raketa 762 mm, povećana je vatrena moć mešovitog diviziona. Ove povećane mogućnosti naročito su važne, jer potreba za sve većom razređenošću po širini i dubini na atomskom bojištu obuhvata i problem koncentracije artiljerijske vatre. Efikasna upotreba atomske vatre treba da nadoknadi smanjenu gustinu neatomske artiljerijske vatre koja je nastala kao posledica razređivanja artiljerijskih jedinica.

Očekuje se mala izmena i u taktičkoj upotrebi artiljerije. Sem nekih izuzetaka,

izgleda da ranija i borbom proverena načela upotrebe artiljerije mogu da obezbede pravilnu artiljerijsku podršku oklopnim jedinicama u svim uslovima rata.

— Jedan od mogućnih izuzetaka predstavlja načelo da se artiljerija ne drži u rezervi.

— Isto tako, neće biti celishodno raspoređivati artiljeriju neangažovane divizije napred radi potpomaganja prvog ešelona korpusa.

— Još uvek važi načelo da je vatrena moć u organskom sastavu diviziske artiljerije minimalna i da se mora ojačavati za većinu borbenih zadataka. Posebno je treba ojačavati samohodnom lakom protivavionskom artiljerijom. Dalje se smatra da diviziju, za većinu ofanzivnih zadataka, treba ojačati sa dva divizionna srednje artiljerije i jednim divizionom teških haubica 203 mm. Pored toga, oklopnu diviziju u toku početne faze napada treba ojačati vatrom korpusne artiljerije. Kada se artiljerijski delovi u organskom sastavu reorganizovane divizije ojačaju delovima korpusne artiljerije, onda oni, pod neposrednom komandom komandanta oklopne divizije, pružaju pokretnu i elastičnu podršku, kako konvencionalnu tako i atomsku. To je od bitnog značaja za efikasnu artiljerijsku podršku pri ofanzivnim dejstvima oklopnih jedinica.

Razmeštaj oklopne divizije u fazi planiranja napada. — Diviziji je za razmeštaj njenih delova u ovoj fazi potreban rejon od oko 1.500 km² (50 km po frontu i 30 km po dubini). Predviđa se da rastojanja između združenih odreda (jačine bataljona) budu oko 4 km.

Pozadinski delovi divizije koji podržavaju borbene grupe nalaziće se u njihovom sastavu, spremni za naknadni dotur, sanitetsku evakuaciju i podršku pri održavanju. Rezerve u pogonskom gorivu, koje uvek predstavljaju kritičan artikl snabdevanja, raspoređić se u diviziskim transportima, diviziskim pozadinskim centrima i u transportima borbenih grupa. Dekoncentracija pozadinske podrške po dubini postiže se ešeloniranjem pozadinskih elemenata u više ešelona.

Borbene delove divizije (združene odrede jačine bataljona) treba rasporediti tako da se diviziji omogući kretanje (u više kolona) za napad prema već zamišljenom borbenom poretku. Glavna se pažnja ovde poklanja kretanju ovih snaga sa njihovih dekoncentrisanih područja u

cilju prikupljanja unapred — u pravcu neprijateljske odbranbene zone. Njihovo kretanje unapred treba izvesti pod zaštitom mraka i vremenski tako uskladiti da ove snage stignu u područje atomske pripreme u najpogodnije vreme, s obzirom na dejstvo nuklearnog oružja, s tim da se ne zadržavaju na polaznoj liniji ili polaznom položaju za napad. Imajući u vidu da velike koncentracije predstavljaju rentabilan atomski cilj, ovo se vreme mora svesti na najmanju meru.

Razmatrajući neka pitanja dejstva divizije za vreme faze eksploatacije uspeha, pisac smatra da će se komanda naći pred dosta velikim problemima upotrebe nuklearnog naoružanja protiv ciljeva koji će se iznenada pojavljivati.

U toku celog ovog dejstva, počev još od faze planiranja, avijacija kopnene vojske imaće znatnu ulogu. Ona će osma-

trati bojište i uočavati ciljeve kako bi komandantu obezbedila blagovremene podatke, a artiljeriji omogućila tačnu korekturu. Pored toga, ona će vršiti transportovanje vazduhom manjih snaga i drugih hitnih potreba. Sve ovo ne umanjuje potrebu za izvidanjem sa zemlje, kao i lokalnim obezbeđenjem pojedinih jedinica.

Na završetku članka pisac daje ova-
kav zaključak: »Jedinice koje dejstvuju na atomskom bojištu moraju se brzo koncentrisati, ali isto tako i brzo dekoncentrisati u cilju zaštite, stim da za to vreme budu obezbeđeni efikasna kontrola i komandovanje. Da bi jedna jedinica bila u stanju da ovo izvrši, ona mora raspolagati potrebnom pokretljivošću i efikasnošću. Smatra se da je oklopna divizija najpodesnija jedinica za ovaj način ratovanja«.

P. B.

PROBOJ ORGANIZOVANE ODBRANE ZDRUŽENIM STRELJAČKIM JEDINICAMA¹⁾

(Kolektiv autora u redakciji pukovnika P.P. Bogdanova)

Prošle (1957) godine pojavila se u Moskvi, u izdanju Vojnoizdavačkog zavoda Ministarstva odbrane SSSR, knjiga sa naslovom »Proboj organizovane odbrane združenim streljačkim jedinicama«. Ova knjiga u suštini predstavlja zbornik izabranih diplomatskih radova i referata koje su napisali nastavnici, pomoćnici nastavnika i slušaoci vojne akademije Frunze. U njoj su opisana samo ona napadna

(ofanzivna) dejstva streljačkih divizija i korpusa, počev od 1941 pa do završetka rata 1945²⁾, koja su počinjala probojem organizovane neprijateljske odbrane, težeći da se na konkretnim istoriskim primerima iz Drugog svetskog rata na Istočnom frontu prikažu najosnovnije karakteristike organizacije i izvođenja proboja organizovane neprijateljske odbrane združenim streljačkim jedinicama.

O događajima u Drugom svetskom ratu dosada je napisano podosta knjiga. U većini slučajeva to su dela memoarskog karaktera. S druge strane, imamo veoma mali broj objavljenih radova u kojima se opisuju borbena dejstva taktičkih, operativnih ili operativno-strategijskih formacija objektivno i bez ulepšavanja, onako kako su se ona svojevremeno događala. Svi ovi radovi napisani su na osnovu originalnih dokumenata kojima raspolaže Arhiva Ministarstva odbrane SSSR. Što se tiče primenjenog metoda pri obradi treba istaći da se on, uz izvesne ograde i napomene, može smatrati dovoljno objektivnim i naučnim. Istina, autori i redakcija su još u početku knjige napomenuli da je »potpuno opis borbenih primera, objavljenih u Zborniku, u velikoj meri zavisila od broja i kvali-

¹⁾ Прорыв подготовленной обороны стрелковыми соединениями. Сборник статей. Военное издательство Министерства обороны Союза ССР, Москва, 1957 г.

²⁾ Naprimer, jedan proboj u decembru 1941 godine u rejonu Krjukova (na železničkoj pruzi Moskva — Solnečnogorsk — Klin), jedan proboj u novembru 1942 godine u Staljingradskoj bici, dva proboja (jedan u Bolhovskoj i jedan u Bjelgorodsko-harkovskoj operaciji) u leto 1943 godine, četiri proboja (jedan u Sevastopoljskoj napadnoj operaciji, jedan u Bobrujskoj, jedan u Jaši-kišinjevskoj i jedan u Budimpeštanskoj operaciji) u toku 1944 godine i tri proboja (jedan u Vislo-oderskoj, jedan u Istočnopruskoj i jedan u Berlinskoj operaciji) u toku 1945 godine.

teta arhivskih materijala«, tako da se i time, možda, može objasniti što u radovima nema nešto više podataka o kvalitetu naoružanja i borbenog morala kod protivnika. A ukoliko su podaci o ovim elementima situacije bili dostupni autorima, onda njihovo izostavljanje pretstavlja krupan nedostatak.

Red izlaganja u gotovo svim radovima je sledeći: situacija uoči proboja i zadatak jedinice, karakteristike zemljišta, karakteristika organizacije odbrane i grupisanje neprijatelja, borbeni sastav jedinice koja organizuje i izvodi proboj i odnos snaga, odluka komandanta jedinice, uloga i zadaci vidova, rodova i službi u boju (operaciji), organizacija komandovanja, organizacija sadejstva, izviđanje, političke pripreme, borbeno priprema (obuka) jedinice za izvršenje zadatka i materijalno obezbeđenje. Zatim se dosta podrobno izlaže tok borbenih dejstava (dinamika) i njihovi rezultati i na kraju se vrši analiza i donose zaključci, koji zaslužuju posebnu pažnju zbog kritičnog prilazanja oceni rezultata postignutih u probojima kod različitih jedinica u svim periodima rata.

I pored toga što Zbornik nosi naslov »Proboj organizovane odbrane združenim streljačkim jedinicama«, u ovoj knjizi su obrađeni primeri proboja u kojima su učestvovala više taktičke jedinice — divizija i korpus (pošto je korpus u Crvenoj armiji najčešće izvršavao samo taktičke zadatke). Ustvari, proboj su vršile najviše operativne i operativno-strategijske formacije (armije i frontovi), s tim što su u Zborniku obrađena dejstva divizija i korpusa u sastavu tih formacija i u skladu sa njihovim operativnim i operativno-strategijskim zadacima.

Vrlo se često za Drugi svetski rat kaže da je u odnosu na Prvi svetski rat imao više manevarski (pokretni) karakter i da su se dejstva oružanih snaga u njemu odlikovala čestim promenama u situaciji, s tim što je dolazilo i do perioda stabilizacije frontova. Zbog toga su i proboji tako neprekidnih frontova bili vrlo čest oblik manevara iz prostog razloga što nije bilo moguće na neki drugi način izvršiti otkrivanje bokova protivnika, kao preduslov za primenu ostalih oblika manevara (obuhvat i obilazak) koji omogućuje okruženje, a zatim i uništenje protivničkih snaga.

Za naše čitaoce biće svakako od interesa da iznesemo bar neke od zaključaka

koji se mogu doneti na osnovu analize dejstava divizija i korpusa Sovjetske armije u obrađenih jedanaest operacija:

Prvo, *širina fronta napada* kretala se kod divizija od 2—4 km, a za korpuse od 3—9 km (prosečno 4 km — dve streljačke divizije u prvom ešelonu). Treba istaći da su sve jedinice o kojima je reč u ovom Zborniku (sem 32 SK u Vislo-oderskoj operaciji) bile na pravcu glavnog udara u okviru napadnog fronta svojih viših jedinica (armija). Karakteristično je da se širina fronta proboja skoro konstantno smanjivala i da je ona, u drugoj polovini 1944 i u 1945 godini do završetka rata u Evropi, za korpuse na pravcu glavnog udara bila istovremeno i širina napadnog fronta, kao i da prosečno nije prelazila širinu od 3 km. Da bi se ovo lakše shvatilo i objasnilo treba imati u vidu da je brojna jačina ovih korpusa bila relativno mala. Tako su, naprimer, tri divizije 10 gardiskog streljačkog korpusa (46 armija 3 Ukrajinskog fronta) imale u Budimpeštanskoj operaciji ukupno 15.100 ljudi, a tri divizije 32 gardiskog streljačkog korpusa (5 gardiska armija 1 Ukrajinskog fronta) u Berlinskoj operaciji 15.633 čoveka. Jasno je da su ovi korpusi imali velika ojačanja u artiljerijskim i oklopnim snagama i sredstvima.

Drugo, *odnos snaga* na pravcu glavnog udara, odnosno na oteku proboja, bio je veoma jako izražen u korist jedinica koje su vršile proboj. To se najbolje može videti iz sledećih brojnih ilustracija. Odnos snaga u boju kod Krjukova (decembar 1941 godine) bio je u ljudstvu, artiljeriji i minobacačima 2:1 u korist jedinica Crvene armije, a u tenkovima 1:2,5 u korist Nemaca. Kasnije, 1942 godine u Staljingradskoj bici, odnos snaga na frontu 293 i 76 sd (21 armija Jugozapadnog fronta) bio je u pešadiji 3:1, u artiljeriji 4,7:1, u minobacačima 3,3:1, u tenkovima 4,7:1 u korist jedinica Crvene armije. Još kasnije 1943, 1944 i 1945 godine ovi su odnosi bili još više izraženi. Tako, naprimer, u Bolhovskoj operaciji (jul 1943) odnos u pešadiji bio je 10:1, u artiljeriji i minobacačima čak i 15:1, u tenkovima 3:1, dok je u Berlinskoj operaciji (april 1945) odnos bio u pešadiji 7:1, u artiljeriji 13,3:1, a u tenkovima čak i 16,6:1. Kao što se iz navedenih brojnih podataka vidi, odnos snaga na osecima proboja neprekidno je rastao i svoju kulminaciju dostigao u završnim operacijama. Kada danas čita-

mo ove podatke moramo obavezno imati u vidu da su ovakva grupisanja bila mogućna u uslovima obezbeđenja apsolutne prevlasti u vazduhu u zoni napada.

Treće, veoma je interesantno istaći kako se kretala taktička gustina žive sile i sredstava na osecima proboja. Posmatrana u celini, ona je neprekidno rasla kroz čitav period rata. Uzmimo nekoliko primera. Pre svega, gustina u bataljonima na kilometar fronta rasla je ovako: u boju kod Krjukova (decembar 1941) dolazilo je 1,5 bataljon na kilometar fronta, u Bobrujskoj operaciji (jun 1944) 5,4 bataljona, a u Istočnopruskoj operaciji čak i 9 bataljona na kilometar fronta. Gustina artiljerijskih oruđa takođe je rasla u toku čitavog rata. Dok je u boju kod Krjukova iznosila 20—40 oruđa na kilometar fronta, ona se kasnije pela na 100, 150, 200 pa i na 340 oruđa (bez oruđa za neposredno gađanje) u Berlinskoj operaciji. I gustina tenkova i samohotki takođe je rasla od 3,3 u boju kod Krjukova, na 8,6 u Bobrujskoj operaciji, na 21 u Istočnopruskoj i na 14,6 tenkova NPP na kilometar fronta u Berlinskoj operaciji.

U Zborniku ima još niz drugih interesantnih zaključaka i iskustava korisnih za obuku starešina u trupi i školama, kao što su iskustva iz organizacije komandovanja, organizacije sadejstva, organizacije izviđanja, političke pripreme jedinica, obuke trupa i štabova za izvršenje postavljenih zadataka u ratu, i dr., koja u većini slučajeva i ubuduće mogu imati svoju punu vrednost za primenu u ratnoj praksi. Ovde ćemo istaći jedan poučan primer iz dejstava Crvene armije u 1941 godini, naime, o uslovima za prelaz 15

armije Zapadnog fronta u protivofanzivu. Iz članka »Boj 8 gardijske streljačke divizije za ovladavanje čvorom neprijateljske odbrane u Krjukovu« vidi se da je ova armija prešla u protivofanzivu snagama koje su vodile odbranbenu operaciju, stim što je ojačana svežim snagama koje nisu učestvovala u ratu, i to pri relativno nepovoljnom odnosu snaga. Momentat za prelaz u protivofanzivu je pravilno izabran jer je protivofanziva usledila u periodu pregrupisanja nemačkih snaga radi prelaska u odbranu.

Iako su u Zborniku obrađeni primeri proboja iz Drugog svetskog rata uz primenu tzv. klasičnog naoružanja, ipak se u njemu može naći dovoljno interesantnih pouka i iskustava koji mogu biti aktuelni i danas, bez obzira na postojanje i mogućnost upotrebe nuklearnog oružja. Ali, iako ova knjiga ne pruža odgovor na niz drugih interesantnih i značajnih problema kojima se bave taktika i operatika, ona donekle popunjava prazninu u literaturi koja se bavi problemima proboja na nivou viših taktičkih i nižih operativnih jedinica, tj. upravo problemima one oblasti ratne veštine koja tesno povezuje taktiku sa operativkom.

Zbornik članaka o proboju obiluje nizom tabela, pregleda i skica. Njihova tehnička obrada i mesto u tekstu u velikoj meri olakšavaju praćenje i razumevanje teksta. U celini posmatrano, ova knjiga može korisno poslužiti i našim kadrovima. Besumnje da je ova činjenica i uticala da je *Vojno delo* odabralo i odlučilo da se ova knjiga prevede i štampa.

Lj. P.

Potpukovnik Mičel Goldental: ARMISKI KORPUS U ZADRŽAVAJUĆOJ ODBRANI U ATOMSKIM USLOVIMA

Pitanje odbrane u atomskim uslovima sve se više raspravlja u inostranim vojnim časopisima. To dokazuje i ovaj američki članak¹⁾ u kome se tretira *pokretna odbrana*²⁾ sa protivnapadom. Do-

sada su se već iskristalisala mišljenja da će u budućnosti korpusi i veće operativne jedinice normalno voditi *zadržavajuću odbranu*, dok će samo pojedine niže jedinice, u sastavu operativnih, izvoditi *otsudnu odbranu*. Zato pisac traži da korpus bude snabdeven svim potrebnim snagama i sredstvima za izvođenje ovak-

¹⁾ Corps in the Mobile Defense, by Lieutenant Colonel Mitchel Goldenthal, *Military Review*, SAD, septembar 1957.

²⁾ Radi veće jasnoće, a shodno odredbama naše ORS, u daljem delu članka upotrebljen je termin *zadržavajuća od-*

brana umesto *pokretna odbrana*, iako ova termina nisu potpuno adekvatna. — Prim. M.P.

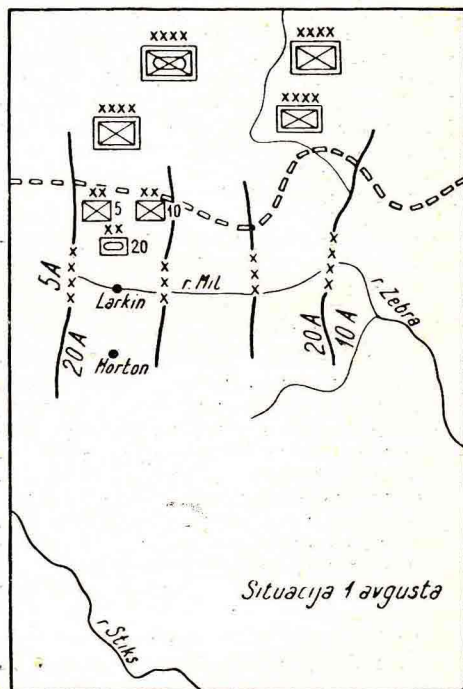

ve odbrane, a komandovanje osposobljeno za njihovu najefikasniju upotrebu. Ukoliko napadač, uz pomoć atomskih projektila, bude više prodirao u dubinu braničevog rasporeda, utoliko će biti izloženi udarima braničevih brzopokretnih grupa, koje će težiti da ga zaustave i unište. Smatra se da napadača treba dočekati atomskim projektilima čim počne da gubi početni zalet u prodiranju, a potom preduzeti protivnapade, sa fronta i na bokove, u cilju njegovog uništenja. U svakom slučaju, odbrana se mora izvoditi sa mnogo elastičnosti i brzih pokreta, kombinovanih sa udarima, dok se *kruto držanje terena* mora odbaciti, iako korišćenje zemljišta predstavlja normalan postupak u odbranbenim operacijama.

U daljem izlaganju naročito se ističe da je suština problema u tome da se napadač natjera na formiranje atomski rentabilnih ciljeva, dok braničeve snage treba da ostanu u takvom rasporedu u kome će biti što manje izložene dejstvu nuklearnog oružja. Sem toga, potrebno je da branilac održi stalnu inicijativu i prisili napadača da preduzme glavni napad na pravcu koji najviše odgovara braničevoj zamisli za izvođenje odbrane, tj. na pravcu koji je branilac izabrao za izvođenje opšteg protivudara svim raspoloživim snagama, uz brzu eksploataciju dejstva nuklearnog oružja. Kao primer ovakvog izvođenja odbrane pisac je uzeo korpus od tri divizije, od kojih su dve pešadiške, a jedna oklopna. On ne precizira tačan broj atomskih projektila koje armija stavlja korpusu na raspolaganje, niti broj projektila koje korpus dodeljuje divizijama, ali se sa skice 3 vidi da će svega biti ispaljeno 7 atomskih projektila, od kojih 3 veća a 4 manja, bez bližih oznaka. Pored toga, naročito se udara glasom na srazmeran odnos snaga, da korpus ne bi pretrpeo poraz u svom protivudaru. Prema osnovnoj zamisli, braničeva 20 A od 3 korpusa brani front od oko 130 km koji napadaju 4 korpusa, od kojih je jedan oklopni. Braničev 1 K, čiji se rad i analizira u ovom članku, nalazi se na levom krilu 20 A, te ima ujedno zadatak i da obezbeđuje levi bok armije.

Za rešavanje ovog zadatka data je situacija po skici 1. Agresor je 30 jula prešao granicu i do 1 avgusta izbio na liniju pokazanu na skici. Braničeve snage izvođe zadržavajuću odbranu i, prema planu, treba da održe širi mostobran na istočnoj obali reke Stiks. Početni raspo-

red 1 K, kome su pristigli svi delovi, vidi se na skici 1. Napadač ima nadmoćnost u vazduhu. Obe strane upotrebljavaju taktičko nuklearno oružje, ali se smatra da napadač ima izvesno preimućstvo u taktičkoj upotrebi ovog oružja. Vreme je povoljno, a zemljište ne nudi braniocu neke naročite prednosti. Reka Mil je gazna zapadno od Larkina, a sa izvesnim teškoćama i istočno od njega. Putna mreža je

Skica 1

izvršna, dok je kretanje van puteva u zapadnom delu korpusne zone dobro, a u istočnom otežano većom ispresecanošću terena.

1 avgusta u 3 časa 20 A izdaje zapovest 1 K da od 21 čas otpočne povlačenje na jug radi odbrane reke Mil (vidi skicu 1). Armija je dodelila 1 K 15-dnevne potrebe u atomskim projektilima i pridala mu jedan divizion teške atomske artiljerije kalibra 280 mm.

Procena situacije komandanta 1 K. — Zapovest za povlačenje 1 K pozadi reke Mil, već ranije pripremljena, odaslata je trupama na izvršenje. Komandant 1 K razmišljanjem dolazi do ovakvih zaklju-

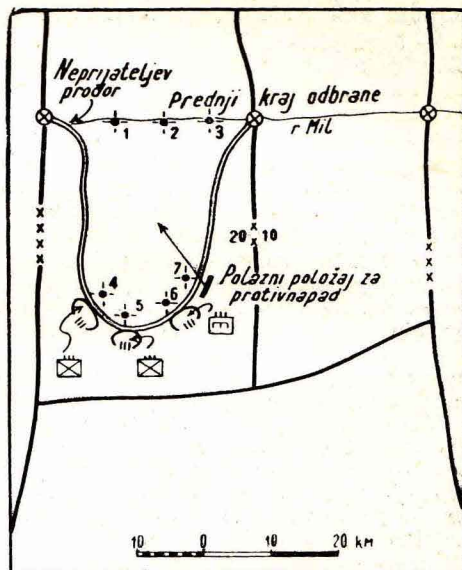
čaka: zadatak korpusa je da brani zonu južno od reke Mil i obezbedi levi bok armije; napadač će, s obzirom na svoju nadmoćnost u vazduhu, moći da osmatra pokrete i da ograniči vazдушnu podršku 1 K. Prema tome, treba računati da će 20 A uspeti da obezbedi samo povremenu nadmoćnost nad zonom 1 K, što će ipak biti dovoljno za izvođenje planiranog manevra; 1 K napadaju dva neprijateljska korpusa visokog morala i velike borbene vrednosti; sem toga, napadač raspolaže jakim motomehanizovanim snagama za brzu eksploataciju uspeha. Armija je saopštila da za narednih 15 dana 1 K može računati samo na ograničen broj atomskih projektila, te njihova upotreba mora biti takva da se parira svaki napadačev pokušaj proboja.

Odbranbena zona 1 K je vrlo široka — oko 50 km u pravoj liniji, ali je napad mogućan na zapadni deo zone. Iako reka Mil nije neka velika prepreka, ona daje prednost odbrani. Sem toga, leva granica korpusa pretstavlja jaku barijeru, i to treba iskoristiti. Upotrebu oklopnih snaga treba očekivati u zapadnom delu odbranbene zone. Ovo navodi na zaključak da će napadač na zapadnom delu upotrebiti svoje glavne snage uz podršku avijacije, artiljerije i atomskih projektila sa ciljem da se što pre dokopa rejonu Hortona, a potom produži nadiranje u cilju izbijanja na reku Stiks. Prema tome, komandant 1 K dolazi do zaključka da većtim manevrom svih raspoloživih snaga i sredstava treba navesti napadača da grupiše svoje snage.

Da bi se u ovome uspelo potrebno je, pre svega, da se napadač obmane u pogledu pravca protezanja prednjeg kraja. Kroz korpusnu zonu prolazi automobilski put, nešto koso, za koji se komandant odlučuje da ga iskoristi za liniju borbenog osiguranja (vidi skicu 2). Očigledno je da treba stvoriti što više vremena radi organizovanja odbrane na celoj dubini odbranbene zone. Međutim, od sadašnje linije do reke Mil ima oko 65 km, a od nje do reke Stiks još dvaput toliko. Znači, ukupna dubina koja stoji na raspolaganju komandantu korpusa iznosi oko 200 km.

S obzirom na to da se napadaču ne može sprečiti prelaz preko reke Mil, odbrana se mora razviti po dubini, u vidu zadržavajuće odbrane. U ovom cilju treba iskoristiti povoljne terenske uslove za odbranu, naročito istočnog dela korpusne

zone. Ni na zapadnom delu zone odbrana se ne može organizovati po celoj dubini, jer za to nema ni snaga, ni sredstava, ni vremena. U pogledu najcelishodnijeg rasporeda snaga, komandant korpusa dolazi do zaključka da će najbolje biti da 20

Skica 2

oklopnu diviziju zadrži severno od reke Mil radi obezbeđenja odbranbene zone, dok će 10 pd posesti istočni deo, a 5 pd zapadni deo korpusne odbranbene zone. Po završenom zadatku obezbeđenja, 20 oklopna divizija povući će se u korpusnu rezervu radi izvođenja protivnapada.

Osnovna zamisao komandanta 1 K (ustvari odluka). — Na osnovu ovakvih zaključaka u proceni situacije, komandant 1 K donosi svoju zamisao: Po završenom noćnom povlačenju, 1 K će izvoditi zadržavajuću odbranu na dodeljenoj zoni na taj način što će dozvoliti napadaču da se probije i uklini na frontu 5 pd do »crvene linije« sa koje će 20 od, ojačana 111 oklopnom grupom, preduzeti protivnapad sa ciljem da se uklinjene neprijateljske snage unište. Za ovo će vreme 10 pd, na desnom krilu, gde su terenski uslovi bolji za odbranu, izvoditi otsudnu odbranu na reci Mil, ne dozvoljavajući napadaču da ovu forsira. 5 pd izvodiće zadržavajuću odbranu i povlačiće se samo

pred nadmoćnijim neprijateljem koji u isto vreme bude predstavljao i rentabilne atomske ciljeve. 20 od vršice obezbeđenja do 3 avgusta u 21 čas kada se ima povući u rezervu korpusa (skica 2).

Plan izvođenja operacije 1 K. — Za izvođenje prethodno navedene operacije komandant korpusa vrši sledeću podelu ojačanja:

— 5 pd pridaje bataljon srednjih tenkova, puk oklopne pešadije (bez bataljona) na transporterima, haubički samohodni divizion 105 mm i bataljon lakih transporterata;

— 10 pd se ojačava: haubičkim samohodnim divizionom 105 mm, četom lakih transporterata i bataljonom oklopne pešadije na transporterima;

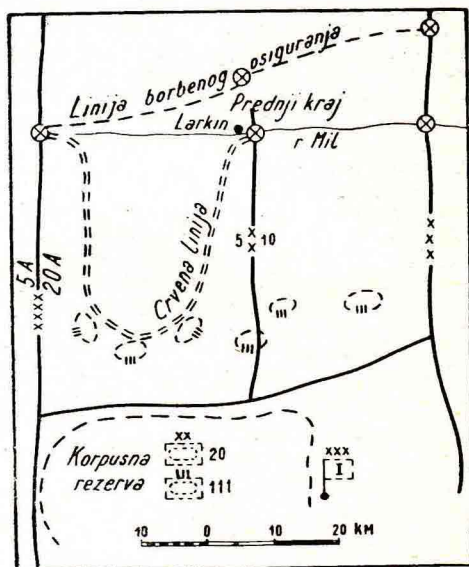
— 20 od za vreme obezbeđenja imaće: bataljon srednjih tenkova, puk oklopne pešadije na transporterima koji se potom pridaje pešadiskim divizijama, oklopni bataljon inženjerije, artiljerijski puk od dva samohodna diviziona 155 mm i teški samohodni divizion 155 mm, tri teška haubička samohodna diviziona 203 mm i 2 laka pav diviziona, koji će se docnije pridati pešadiskim divizijama. (Kao što se vidi, sa oklopnom divizijom ostavljen je i gro samohodne artiljerije ispred fronta.)

Zaprečavanje će se izvesti što potpunije kako bi se neprijateljski napad kanalisao. Pri tome će se naročito paziti da se ne omete izvođenje protivnapada.

— Atomski projektili se raspodeljuju divizijama za izvršenje njihovih zadataka, ali se jedan deo zadržava na raspolaganju korpusa.

Plan za izvođenje protivnapada. — Pored aktivnih dejstava koja izvode divizije, korpusu ostaje protivnapad kao glavno sredstvo za održavanje inicijative. Na skici 3 prikazan je način izvođenja protivnapada. Neprijatelj se probio u dubinu do 30, a po frontu do 25 km. Polazni položaj za izvršenje protivnapada nalazi se u neposrednom dodiru sa neprijateljem. Tri atomska projektila su upotrebljena za neposrednu odbranu reke Mil (kao što se vidi na skici 3), dok su nova 4 projektila upotrebljena za pripremu protivnapada. Branilac se nada da će atomskim projektilima zaustaviti napadača, naneti mu teške gubitke i izvršiti proboj, čime će biti ostvareni uslovi za protivnapad i uništavanje neprijatelja.

Sada dolazi u prvi plan upotreba brzopokretnih snaga. Ove se snage raspoređuju na pogodnim tačkama, u vidu manje-više samostalnih grupa, kako bi se izbegla opasnost od atomskog dejstva i omogućila blagovremena intervencija i planska upotreba svih snaga u danom momentu. Naročito je važno da se koordinira upotreba atomskih projektila, avijacije i kopnenih snaga.

Skica 3

Glavni zadatak protivnapada je, naravno, uništenje neprijatelja, a povratak terena dolazi tek u drugi plan. Naročito je važno da se pravilno odredi trenutak za izvođenje protivnapada, jer od toga umnogome zavisi i njegov uspeh, odnosno da se on izvede pre nego što bi napadač mogao da privuče svoje rezerve.

Na kraju članka pisac rezimira svoje postavke, ističući da se ovako izvedenom zadržavajućom odbranom, uz minimalno izlaganje svojih snaga, mogu napadaču naneti najveći gubitci, pod uslovom da se: koristi rastresit raspored sopstvenih snaga, vešto manevruje brzopokretnim snagama, iskoristi zemljište i pravilno upotrebi nuklearno oružje.

General Teodor Busse: PROBLEMI KOMANDOVANJA OKLOPNIM JEDINICAMA U SAVREMENIM USLOVIMA¹⁾

Polazeći od konstatacije da su oklopne jedinice imale odlučujuću ulogu u toku operacija Drugog svetskog rata, pisac smatra da će im ta uloga i u budućnosti pripasti, pod uslovom da komandovanje, organizacija, naoružanje i taktika oklopnih jedinica budu u stanju da odgovore izmenjenim i povećanim zahtevima savremenog ratovanja i eventualne upotrebe nuklearnog oružja.

Razmatranje problema komandovanja oklopnim jedinicama pri izvođenju kopnenih operacija pisac bazira na uslovima moguće upotrebe nuklearnih borbenih sredstava samo u operativno-taktičkim okvirima, apstrahujući prvu fazu eventualnog totalnog atomskog rata — iznenadne udare i protivudare nuklearnim sredstvima po najvažnijim vojnim i privrednim objektima — pri čemu se javljaju mnogobrojni posebni problemi, od kojih su najvažniji: kako preživeti taj prvi udar, odnosno sačuvati od uništenja svoje snage i sredstva.

Za uspešno izvođenje operacija u budućem, atomskom ratu, važiće i dalje sledeći principi:

— Tamo gde se bude tražilo rešenje, nikada snaga neće biti na pretek. Sve raspoložive snage moraju se u tom slučaju blagovremeno dovesti tamo i tesno sadejstvovati.

— Iznenadjenje pretstavlja pola pobeđe. Ono se može postići samo brzim i smeelim dejstvom, prikrivenim od neprijatelja.

— Samo onaj koji bude imao inicijativu biće u stanju da zada odlučan udarac neprijatelju. Ovo se, pak, može postići samo ofanzivnim dejstvom, pošto nadmoćnost u pogledu komandovanja i snaga najbolje dolazi do izražaja u napadu.

Brzina oklopnih jedinica i njihova sposobnost kretanja van puteva omogućuju brzu koncentraciju snaga i sa većih ostojanja. Moćna i veoma pokretljiva vatrena sredstva, relativno manje osetljiva čak i pri upotrebi nuklearnih sredstava od strane neprijatelja (s obzirom na njihov oklop i brzinu), nadmoćnost ovih jedinica u odnosu na neoklopljene snage neprijatelja, velika borbena goto-

vost i mogućnost lakog kombinovanja vatre i pokreta, kao i brzog prelaska sa jednog načina borbe na drugi — predstavljaju njihove osnovne karakteristike koje najbolje dolaze do izražaja u napadu. Sasvim razumljivo, zavisi samo od komandovanja kako će ih najbolje iskoristiti i upotrebiti.

Osnovne probleme, koje pri njihovoj budućoj upotrebi treba savladati, čine: veliki domet i ogromna uništavajuća moć nuklearnih oružja; povećan broj, domet, kao i probojna moć, brzina gađanja i pokretljivost protivtenkovskih oruđa; povećan značaj avijacije, a sa tim u vezi i povećana opasnost iz vazduha; ugrožena prednost oklopnih jedinica u pogledu brzine kretanja s obzirom na sve veće uvođenje motorizacije i kod drugih rodova.

Upotreba nuklearnih sredstava zahteva primenu rastresitih poredaka da bi se izbegli rentabilni ciljevi za njihovo dejstvo, a time i veliki gubici. Pojačana moć protivtenkovskih oruđa, međutim, zahteva veću koncentraciju snaga i tešnje sadejstvo između svih rodova kako bi se ostvario brz uspeh i smanjili gubici. U rešavajućem momentu neprijateljskom vazduhoplovstvu ne treba dozvoliti da nadmoćnijim snagama učestvuje u borbi, a neprekidno opadanje apsolutne premoći u pogledu brzine u odnosu na neprijatelja, moralo bi se svesti bar na izjednačenje.

Pred napadača se postavljaju najveći i najbrojniji problemi u vezi sa usklađivanjem navedenih zahteva. Stoga pisac u tom smislu i usmerava svoja dalja razmatranja, postavljajući pitanja na koja savremeno komandovanje oklopnim jedinicama treba da odgovori: na koji se način približiti neprijatelju, kako i kad prikupiti snage za zadavanje odlučnog udara, kako se pripremiti za napad i kako ga izvesti, na koji način ostvariti iznenadjenje?

Marševanje. — Sva se kretanja moraju neprekidno odvijati u što je moguće manjim grupama, vršeći prekide samo u neophodnim slučajevima (iz tehničkih razloga i radi odmora), sa ciljem da se ugrožena zona što brže savlada. Ovaj način kretanja pruža najbolju bezbednost od napada nuklearnim sredstvima i iz vazduha uopšte, ali ima i svojih slabosti koje se ispoljavaju u mogućnosti izne-

¹⁾ *Probleme Der Panzerführung*, von Theodor Busse, general d. Inf. a.D. — *Wehrkunde*, Z. Nemačka, novembar 1956.

radnog napada i počesnog tučenja pojedinih delova od strane neprijatelja. Očigledno je da ovakav način marševanja zahteva preduzimanje odgovarajućih mera izvidanja i osiguranja trupa, kako sa fronta tako i sa bokova.

Ograničen broj puteva zahtevaće kretanje pojedinih grupa i van puteva, što je dosada bilo neubičajeno. Ovakvo kretanje, kao i privremeno stapanje više naporednih kolona u jednu radi prolaza kroz tesnace (preko mostova, kroz naseljena mesta), zatim potreba za noćnim kretanjem u cilju bezbednosti i tajnosti, negativno će se odraziti na brzinu izvršenja marša.

Uspešno rešenje ovog problema bezbednosti i brzine zahtevaće od komandovanja veliku veštinu i snalažljivost, pri čemu će mu kao osnova poslužiti brižljivo proučavanje karata i aerofotosnimaka, kao i blagovremeno i detaljno izvidanje zemljišta. Na ovoj bazi komandovanje će imati da reši da li rastresitost treba usmeriti po širini ili dubini, ili podjednako u oba pravca. Na većem udaljenju od neprijatelja, u cilju bržeg kretanja i veće štednje vozila, treba dati prednost rastresitosti po dubini i kretanju po putevima, a u blizini neprijatelja rastresitosti po širini, čak i na račun sporijeg napredovanja. Marševanje većim formacijama danju treba vršiti samo onda i na onim mestima kada je moguće manjim grupama izvršiti brzo i bezbedno prebacivanje od jednog do drugog zemljišnog zaklona.

Brzo rešavanje pitanja pri eventualnom zastoju, kao i unošenje izvesnih izmena u toku marša, nalazu da se komandant kreće sa prvim delom svoga štaba.

Približavanje. — Jedno od važnijih pitanja koja u toku približavanja treba rešiti jeste: kada treba napustiti najbezbedniji oblik kretanja, s obzirom na dejstvo nuklearnih sredstava, i pristupiti ponovnoj koncentraciji snaga u vezi sa postavljenim zadatkom, mestom i neprijateljskim snagama. Pri ovome komandovanje korpusa i viših jedinica treba da nastoji da divizije pri sudaru sa neprijateljem imaju onoliko širinu fronta koja će im omogućiti postizanje željenog cilja, a komandovanje divizije, pak, mora voditi računa da ona prikupi svoje snage u toj meri da bude spremna za borbu u svako doba. S obzirom na to da u pokretnom ratu udaljenost nulte tačke eks-

plozije nuklearnih bombi srednjeg i teškog kalibra od sopstvenih trupa ne sme biti manja od 10 km, to će ovo predstavljati granicu od koje se dalje, u pravcu neprijatelja, može računati još samo sa upotrebom taktičkih nuklearnih sredstava, pa će u vezi s tim i zauzimanje odgovarajućeg rasporeda za pretstojeću borbu imati prednost nad bezbednošću od nuklearnih sredstava. U svakom slučaju celokupna situacija na zemlji i u vazduhu, procena atomske situacije, odlučnost i smelost komandanta, igraće presudnu ulogu pri donošenju odluke po pitanjima: kad, gde i kako postupiti.

U toku daljeg približavanja neprijatelju, pored dejstva avijacije i dalekometnih oruđa, mora se računati i sa taktičkim nuklearnim sredstvima. Čim divizije budu stešnjene na jedan už, ograničen prostor, rešavanje problema nastalih u vezi sa ovom činjenicom spada u nadležnost komandi divizija i viših jedinica. Pri ovome će oklopne jedinice, s obzirom na svoju relativno manju osetljivost na nuklearna sredstva, biti u stanju da se u završnoj fazi približavanja (kao i na bojištu) kreću, odnosno napadaju na približno isti način kao i dosada, sem što će biti u nešto rastresitijem poretku.

Ovde pisac pravi jednu malu digresiju i upušta se u razmatranje pitanja strukture i komandovanja divizijama i nekim drugim nižim jedinicama, konstatujući da će divizija ostati operativna jedinica i u uslovima atomskog rata.

Priprema i uvođenje u borbu. — U toku faze približavanja, više i srednje komandovanje će u opštim crtama doneti odluku o grupisanju snaga za pretstojeću borbu, pri čemu će izabrana organizacija bitno uticati na to da li će se dalje približavanje iz dubine vršiti uporednim izbijanjem snaga ili svrstavanjem u ešelone, od kojih svaki način ima dobrih i loših strana.

Ako je situacija nejasna, komandant treba da odmah preduzme mere za nasilno izvidanje, zauzimajući svojim prvim ešelonom rastresitiji poredak, stići što se težište dejstva može lako i brzo obrazovati privlačenjem snaga iz dubine. Ako je situacija dovoljno jasna, komandant treba da svoje osnovne snage odmah prikupi i angažuje u onom pravcu gde se nada postizanju uspeha u prvom naletu.

Ukoliko ne dođe do iznenadnog sudara sa neprijateljem, postavlja se pitanje da

li treba stupiti u borbu neposredno iz pokreta ili tek po zauzimanju polaznog položaja. Oklopne jedinice, s obzirom na svoju pokretljivost i mogućnost kombinovanja vatre i pokreta, naročito su pogodne za prelazak iz pokreta u napad. Ovaj način normalno treba primenjavati u susretnoj borbi, jer se njime najbolje postiže iznenadenje.

Ako se radi o napadu na neprijatelja koji se pripremio za otsudnu odbranu, neophodno će biti zauzimanje polaznog položaja, koji treba da odgovara već opštepoznatim uslovima. Zadržavanje i razvoj za napad moraju trajati što kraće vreme kako bi se opasnost od udara nuklearnim sredstvima svela na što manju meru. U tom cilju mora se zauzeti i rastresitiji poredak. Za oklopne jedinice je od primarnog značaja da znaju snage neprijatelja i na koji je način organizovao protivtenkovsku odbranu.

Borba. — Osnovnu snagu oklopnih jedinica sačinjavaju tenkovi; njihova podrška predstavlja glavni zadatak svih drugih borbenih sredstava, a obezbeđenje sadejstva je osnovni zadatak komandovanja. U povoljnim uslovima tenkovi će, podržani teškim oruđima, moći da sami sebi krče put, a tamo gde takvi uslovi ne postoje, moraju se prethodno ostvariti. S obzirom na to da su uslovi za izvođenje napada na raznim pravcima, pa čak i u zoni dejstva jedne divizije, najčešće različiti, to će odluku o načinu upotrebe tenkova u napadu — ispred, pozadi ili zajedno sa oklopnom pešadijom — donositi komandanti borbenih grupa. Komandanti divizija i komandant korpusa ispoljavaju svoj uticaj na razvoj borbe usmeravanjem dejstva borbenih grupa i divizija, kao i angažovanjem rezervi. Njihovo mesto u borbi mora biti što više istureno napred da bi mogli uspešno pratiti razvoj dejstava i blagovremeno ispoljiti svoj uticaj tamo gde to situacija bude nalagala.

Čim se obostrane snage međusobno angažuju u borbi, za njih prestaje opasnost od atomskog udara; međutim, ona će postojati i dalje za dublje postavljene delove i za pozadinu. Problemi koji se u vezi s tim javljaju manje-više su iste prirode kao i kod svih drugih vrsta borbenih dejstava, te pisac dalja razmatranja usmerava na naročito interesantna pitanja komandovanja oklopnim jedinicama u napadu kao: povećanu opasnost od napa-

da iz vazduha, smanjenu prednost u pogledu pokretljivosti i pitanje veze.

Poslednji rat je pokazao da se kopnene operacije mogu planski odvijati samo ako se neprijateljskoj avijaciji onemogućiti da u njima odlučno učestvuje. Pitanje je samo da li će se prevlast u vazduhu, posle svega nekoliko početnih udara, i ubuduće moći ostvariti onako kao što su je ostvarili Nemci u odnosu na Poljsku, Francusku i SSSR u Drugom svetskom ratu. Da bi se postigao određeni stepen prevlasti, borba će se voditi znatno duže vreme, pa i onda je pitanje da li će neprijatelj moći da efikasno učestvuje u izvođenju kopnenih operacija. Treba prvenstveno težiti da se tesnim sadejstvom oklopnih jedinica i lovačke avijacije neprijateljskom vazduhoplovstvu ograniči efikasno dejstvo za vreme borbi na rešavajućoj tački i u odlučujućem momentu.

U borbi protiv neprijateljske avijacije znatno učesće moraju uzeti protivavionska sredstva oklopnih jedinica. Njihovo angažovanje u toku borbe treba da bude isključivo u nadležnosti komande oklopnih jedinica pošto se, usled brzih promena situacije, ne može računati sa uspešnim komandovanjem iz nekog višeg štaba u okviru celokupne mreže PAO.

Iskustvo iz poslednjeg rata je pokazalo da snažna avijacijska podrška predstavlja preduslov za postizanje odlučnog uspeha. Nju je potrebno obezbediti, a brzi tok dejstava i promene u situacijama nalažu da se organizaciji sadejstva pokloni posebna pažnja, pri čemu se, pored niza posebnih mera, kao neminovno ističe neposredan i stalan dodir između odgovarajućih komandanata vazduhoplovnih i oklopnih snaga.

Povećanjem motorizacije i kod ostalih rodova, oklopne jedinice su izgubile znatno od prednosti u pogledu svoje brzine kretanja. No, posmatrano u atomskim uslovima, a s obzirom na to da su tenkovi mnogo otporniji i da se mogu kretati i preko kontaminiranog zemljišta neposredno posle atomske eksplozije, ova prednost oklopnih jedinica dolazi opet do izražaja. Ona će se, međutim, moći potpuno iskoristiti samo ako i ostali delovi oklopnih jedinica (pešadija i dr.) budu na isti način zaštićeni od atomskog dejstva. Imajući u vidu postignute rezultate u pogledu sadejstva sa vazdušnodessantnim jedinicama i snabdevanja isturenih delova vazdušnim putem u toku Drugog

svetskog rata itd., treba u budućnosti računati i sa mogućnošću prebacivanja transportnim avionima ne samo pojedinih delova, već i celih oklopnih jedinica u cilju ostvarivanja brzine dejstva i postizanja iznenađenja kod neprijatelja.

I najzad, izvršenje svih ovih zadataka je u velikoj meri uslovljeno rešenjem problema veze u smislu tajnog komandovanja i ostvarivanja sadejstva, naročito na bojištu, pošto je radiosaoobraćaj dostupan neprijateljskoj prislušnoj službi. Dakle, treba pronaći sredstva koja će omogućiti održavanje neprekidne veze

bez mogućnosti prislušivanja od strane neprijatelja.

U zaključku pisac smatra da se za uspešno rešenje navedenih problema komandovanja moraju uvesti mnoge i značajne novine ne samo u organizaciji, naružanju i opremi oklopnih jedinica, već i u pogledu izbora i školovanja komandnog kadra, trupne obuke, obuke u sadejstvu, naročito sa avijacijom itd., što bi omogućilo da one i u budućnosti zadrže svoju značajnu ulogu u kopnenim operacijama.

Ž. B.

General-major E. C. Ičner: BORBENA PODRŠKA POMORSKOG DESANTA

Pisac ovog članka,¹⁾ inače načelnik inžinjerije američkog Ministarstva kopnene vojske, predložio je novu organizaciju *inžinjeriskih komandi za podršku pomorskog desanta* i način njihovog dejstva u obliku obalnih odreda (grupa). U vezi sa ovim predlogom, pri inžinjeriskom centru u Foru Belvoaru u Virdžiniji, već je obrazovana 2 inžinjeriska pomorsko-desantna (amfibiska²⁾) komanda za podršku.

Po mišljenju pisca, razlog neuspeha desantnih operacija do Drugog svetskog rata najčešće je ležao u tome što desantne snage nisu imale odgovarajuću i pravovremenu podršku. On smatra da pomorsko-desantna podrška od strane drugih rodova, pa prema tome i inžinjerije, počinje istovremeno sa planiranjem operacije i traje sve dok se na desantnoj osnovici ne uspostavi stalna pozadinska organizacija, pa bilo da se desant vrši »s jedne obale na drugu« ili »s broda na obalu«. Jedinice rodova i službi koje vrše podršku složenih desantnih operacija moraju naročito voditi računa o usklađivanju dejstva i kontroli. Pošto korpus svojim snagama i sredstvima nije u mogućnosti da to izvrši, to se za ovu svrhu od jedinica podrške mora stvoriti privremena organizacija koja se naziva *obalni od-*

red. S obzirom na to da je sam obalni rub prirodna prepreka, obično ojačana još i veštačkim, koje desantne snage moraju da savladaju, kao i da je savlađivanje prepreka i podrška u zauzimanju obalnog ruba prvenstveno inžinjeriski zadatak, to se ovoj i stavlja u dužnost organizacija i komandovanje obalnim odredima KoV.

Inžinjeriska pomorsko-desantna komanda za podršku je ustvari borbena jedinica namenjena za obrazovanje *jezgra korpusnog obalnog odreda*. Ona se sastoji od malog broja jedinica organskog sastava, organizovanih, opremljenih i specijalno obučeni za pomorsko-desantna dejstva. Pored toga, postoje i specijalizovani delovi za kontrolu i rukovođenje pridaćim jedinicama rodova i službi pri izvršenju njihovih zadataka. Ova inžinjeriska komanda za podršku čini komandni skelet za organske i pridaće jedinice obalnih odreda osnovnih borbenih grupa u korpusu i u stanju je da potpuno obezbedi sadejstvo obalnih odreda.

Pisac članka ističe da postoji više tipova organizacione strukture ovih komandi za podršku. Tako, naprimer, on predlaže ovakav tip inžinjeriske pomorsko-desantne komande za podršku:

— komanda, koja može obrazovati još 2—3 štabne grupe za podršku,

— jedan bataljon rodova i službi za podršku (štabna četa, četa direktne podrške, sanitetska četa i četa za vezu),

— jedan bataljon za amfibisku opremu (štab, sanitet, 5 četa za opremu),

— jedan bataljon pomorsko-desantne podrške (štab, sanitet i 5 pomorsko-desantnih četa).

¹⁾ Combat Support for Amphibious Operations, by Major general E. C. Itschner, *Army Information Digest*, SAD, oktobar 1957.

²⁾ Pod pojmom amfibija Amerikanci podrazumevaju ne samo borbena sredstva već i pomorsko-desantna dejstva. — Prim. M. P.

Ovo pretstavlja samo jezgro korpusnog obalnog odreda i čini oko 50% njegove celokupne jačine. Pridate jedinice obuhvataju ne samo inženjeriju, saobraćaj, intendantsku, tehničku, sanitetsku i hemisku službu, jedinice vojne policije i vojno-upravnih organa za civilne poslove, već i elemente *mornaričke obalne grupe*. Sastav i jačina pridatih jedinica zavisi od zahteva postavljenih planom operacija.

Obalni odred je privremena organizacija, obrazovana oko jednog dobro obučenog i specijalizovanog borbenog sastava. Njegovim obrazovanjem šteti se specijalizovano ljudstvo, omogućuje najcelishodnije korišćenje korpusnih jedinica (rodova i službi), otklanja mogućnost udvajanja jedinica za iste zadatke i ostvaruje gipka i sigurna podrška koja odgovara specifičnim uslovima pomorsko-desantnih dejstava.

Pisac predlaže sledeći sastav *jezgra divizijskog obalnog odreda*: štab, inženjerska četa za amfibisku opremu (komanda čete i vodovi za opremu), inženjerska četa za pomorsko-desantnu (amfibisku) podršku (komanda čete i obalni vodovi), odeljenje za vezu sa remontom, sanitetski vod, odeljenje za vezu, inženjerski bataljon (štab 3—5 četa).

Sastav *divizijskog obalnog odreda* (organske i pridate jedinice) koji pisac predlaže je sledeći: organske jedinice i inženjerske pomorsko-desantne komande za podršku, druge inženjerske jedinice prema potrebi, elementi *mornaričke obalne grupe*, pozadinske jedinice i istureni delovi, istureni delovi avijacijske podrške trupa na zemlji. Po njegovom mišljenju obalni odredi su najekonomičnija i najcelishodnija snaga za podršku izvođenja pomorsko-desantnih operacija. On ovo potkrepljuje iskustvom iz Drugog svet-skog rata i rata u Koreji kada je KoV, koristeći specijalne inženjerske brigade kao jezgro obalnih odreda, uspešno izvršila više od 40 desantnih operacija, od kojih su 27 klasifikovane kao invazije, i preko 300 akcija drugostepenog značaja. U daljem izlaganju pisac iznosi mogućnosti štaba i komandne odnose, kao i sastav i ulogu pojedinih jedinica koje čine organski sastav inženjerskih pomorsko-desantnih komandi za podršku, a koje su već spomenute.

Uloga inženjerske pomorsko-desantne komande za podršku, kada je pridata korpusu, sastoji se u obezbeđenju uspešnog izvođenja pomorskog desanta, i to ne samo specijalnom opremom, već i

znanjem, veštinom, izvežbanošću i iskustvom u desantnim dejstvima. Jasno je da se mostobran mora zauzeti i držati još pre no što je desantna osnovica razvijena. Ovo se kod desanta KoV postiže sadejstvom rodova i službi sa inženjerijom i borbenim delom obalnog odreda ako je potrebno.

Borbena podrška počinje na neprijateljskoj obali iskrcavanjem prvih jurišnih jedinica. Amfibiska vozila obezbeđuju desantnim snagama taktičku pokretljivost (na vodi i kopnu) za vreme juriša i početnih faza napada, sve dok se divizijska vozila ne prebace na obalu. Obalni odred postavlja bočne oznake i oznake tačaka iskrcavanja za sledeće talase.

Radi obezbeđenja juriša, delovi borbeno podrške obalnih grupa moraju brzo savladati minska polja, prirodne i veštačke prepreke. Zatim dolazi izrada rampi, pristaništa i navoza tako da se oruđa na točkovima mogu brzo prebaciti. Ujedno se postavljaju saobraćajni znaci i vodi stroga kontrola da ne dođe do nagomilavanja; pritom se obezbeđuje hitna popuna municijom, hranom i gorivom, kao i za prečavanje i odbrana obalnih rejona desantne osnovice.

Pri združenim operacijama, a u cilju održavanja veze sa mornaričkim delovima na vodi, regulisanja saobraćaja brodova, određivanja i označavanja opasnih mesta za plovidbu, postavljanja pontonskih mostova i opravke desantnih brodova, pomaganja evakuacije ranjenika, kao i pomoći u rušenju podvodnih prepreka, elementi *mornaričke obalne grupe* se pridaju obalnim odredima kopnene vojske.

Ugroženost od upotrebe nuklearnog oružja će besumnje nalagati da pri pomorsko-desantnim operacijama bude zastupljen princip *rastresitosti* i da se one izvode preko međusobno dovoljno udaljenih rejona iskrcavanja, tako da obalni odredi pojedinih borbenih grupa iz sastava korpusa (armije) vrše u početku napada podršku nezavisno jedan od drugog.

Vazdušnodesantne jedinice mogu se upotrebiti u vezi sa pomorskim desantom. Usavršavanjem vazdušnog transporta povećaće se i uloga vazdušnog desanta. Ima izgleda da će se u budućnosti mostobrani zauzimati vazdušno-desantnim snagama i sredstvima, a zatim će se ojačavanje i proširenje desantne osnovice vršiti putem pomorsko-desantnih operacija i akcija.

U daljem izlaganju pisac navodi zadatke u vezi sa pozadinskim radom ovih

komandi kao i druge koje im se mogu dati posle izvršenja njihovog osnovnog zadatka — podrške pomorskog desanta. Jedan od tih naknadnih zadataka na kopnu je i podrška prelaska preko vodenih prepreka i korišćenje unutrašnjih voda

kao saobraćajnica, što obezbeđuje inžinjeriskom bataljonu iz sastava divizije da nesmetano produži neposrednu podršku diviziskih jurišnih jedinica.

M. S. P.

Potpukovnik Džon Kleper: JEDNO MIŠLJENJE O ZNAČAJU VEZE U ATOMSKOM RATU

U ovom članku¹⁾ pisac razmatra povećani značaj veze u eventualnom atomskom ratu i daje neke nove momente u okviru komandovanja — rukovođenja jedinicama na frontu i organima službi u pozadini. Razrađujući osnovnu misao da u budućem ratu starešine i njihovi potčinjeni moraju biti, više nego ikada ranije, u stalnoj i što tešnjoj vezi, pisac, u cilju što boljeg koordiniranja dejstava i što uspešnijeg komandovanja, podvlači značaj sadejstva, što potpunijeg osmatranja, brzog izveštavanja i prenošenja naređenja. Posle kraćeg pregleda razvoja veze, on razmatra problem rukovođenja u novim uslovima, s obzirom na daleko veće borbene efektivne, rastresitost borbenog poretka, relativno slabo branjene međuprostore itd., i izvlači zaključak da je znatno smanjena mogućnost obilaska jedinica od strane njihovih starešina i da brzina reagovanja još više ističe važnost veze, s tim da bi način organizovanja slanja naređenja jedinicama i njihovih izveštaja unazad u principu ostao isti, bez obzira na veličinu borbenih grupa.

U poglavlju pod naslovom »Otpor prema promenama i novinama« pisac tvrdi da je, usled uskog gledanja pojedinaca, oduvek i svuda postojao otpor prema raznim novinama i promenama i da je to uvek imalo negativnih posledica. Najvećim vojnim rukovodiocima pokazali su se baš oni koji se nisu oslanjali na trenutnu premoć nekog novog borbenog oružja, već su podjednaku pažnju poklanjali svim granama ratne tehnike, izvlačeći maksimalno iz nje ono što je stepen njenog razvoja u to doba mogao da im pruži.

Pošto savremena armija raspolaže znatno većom pokretljivošću i vatrenom moći nego ranije, potrebni su elementi za brzo rukovođenje i slanje izveštaja kako bi

starešine bile u mogućnosti da reaguju na tako brze promene situacije i da koriguju svoje ranije procene, odnosno odluke. Ovo može da obezbedi samo takav sistem veza koji će, bez obzira na to kako je oružje upotrebljeno i šta neprijatelj preduzima, obezbediti odličnu i neprekidnu vezu. Pisac smatra da centar veze, kao nervni centar armije, ubuduće mora da obezbedi rukovođenje i sadejstvo borbenih grupa svih rodova, bez obzira na povećana otstojanja i rastojanja, kao i da omogući brzu koncentraciju, pripremu nekog udara, uslove za pravovremeno otpustanje, pregrupisanje itd. Ujedno on ima da omogući i pravilno i blagovremeno snabdevanje fronta iz pozadine.

Izvršenje svih tih zadataka umnogome će olakšati: radari, televizori u prvoj liniji, osetljivi fotouređaji za snimanje na daljinu, sa zemlje ili iz vazduha, koji mogu da prenose slike radiotelekomunikacijama i druga sredstva veze. Pisac dalje smatra da će ubuduće dolaziti do čestog premeštanja komandnih mesta, čak i na nivou korpusa i armije. Tako bi se, naprimer, KM divizije premeštalo svakog dana, KM korpusa posle svakih 2—3 dana, a KM armije u razmacima od nedelju dana pa i manje. U vezi sa tako čestim premeštanjima nameće se potreba da sredstva veze predviđena za KM budu što pokretljivija. Telefonske i telegrafске centrale, radiorelejni i drugi uređaji veze postavljace se na vozila kojima raspolaže štab. Radioveze moraju funkcionisati čak i za vreme premeštanja KM i biti dostupne oficirima operativnog dela štaba. Izvori struje, agregati itd. biće takođe na vozilima, a antene za radiorelejne uređaje moraju biti tako podešene da se u roku od nekoliko minuta mogu podići za rad ili skinuti. Radiorelejnimi uređajima treba posvetiti posebnu pažnju kako bi se obezbedio njihov rad u svakom trenutku. Za podizanje lokalnih veza na KM ljudstvo mora biti tako obučeno da može podići linije u najkraćem roku.

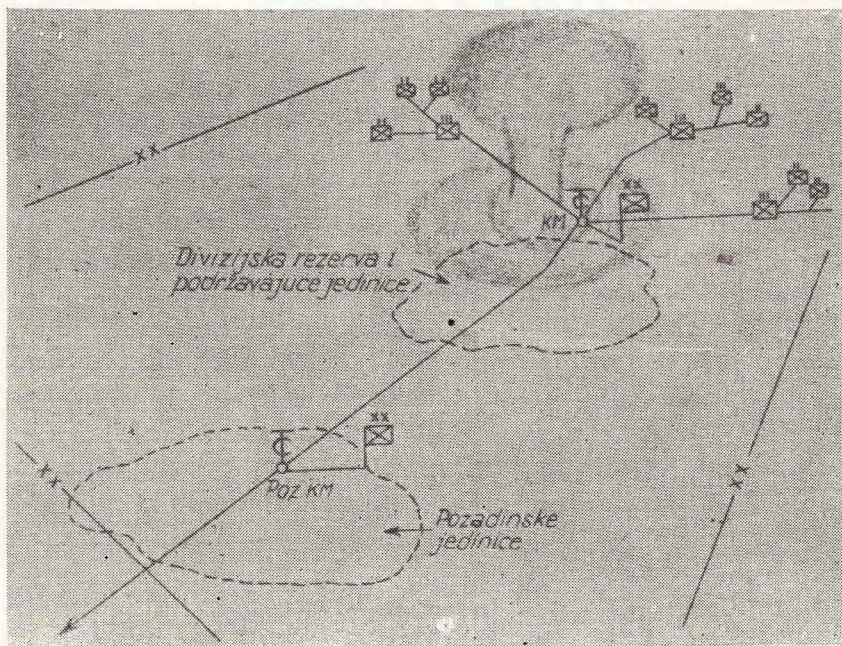
¹⁾ Rapport, by Lieutenant colonel John Clapper, *Signal*, SAD, januar 1957.

Govoreći o novinama u načinu organizovanja veze, pisac naglašava da će, umesto linija koje su dosada postavljane za povezivanje komandnih mesta viših jedinica, normalno biti upotrebljavan mrežni sistem radiorelejnih veza. Ovaj sistem mora imati takav kapacitet da potpuno obezbeđuje neometan rad međusobno povezanih centrala, tako da se svi korespondenti tog sistema mogu međusobno dobiti. Sve predaje koje se vrše preko njega moraju biti šifrovane ili kodirane, s tim da se ovo obavlja što brže.

žičnih veza«, koji je pokazan na šemi 2. Na njoj se lako može uočiti da bi, usled potpunog uništenja centrale, u samom čvoru sistema nastupio samo trenutani prekid najvažnijih veza. U tom bi slučaju neoštećene centrale sa svojim sistemom preuzele ulogu uništene i omogućile dobivanje veze obilaznim putem. Glavna karakteristika ovog sistema jeste njegova »elastičnost«.

Isto tako i upotreba taktičke radioopreme mora biti proširena. Moraju se izraditi mali radiorelejni uređaji koji bi

STARI OSNI SISTEM

Šema 1

Zbog uništavajućeg dejstva nuklearnog oružja i potrebe za brzim, pouzdanim i neprekidnim vezama u cilju rukovođenja kako borbenim grupama svih rodova koje operišu na širokom frontu, tako i pozadinom, postaje bespredmetan poznati sistem veze po osi, pokazan na šemi 1, jer bi eksplozijom atomske bombe bio poremećen celokupan sistem veze. Međutim, to se može izbeći t.z.v. »mrežnim sistemom

obezbeđivali 8 govornih i 2 telegrafskih kanala. Pešadija, artiljerija i oklopne jedinice treba da imaju za rad istu osnovnu radiostanicu na vozilu, sa stotinama kanala, podesno raspoređenih, što je omogućeno sve većim korišćenjem visokih frekvencija. Time će konačno nestati problem obezbeđenja potrebnih frekvencija borbenim grupama, odnosno omogućiće se rad sa jedinicama drugog roda koji je

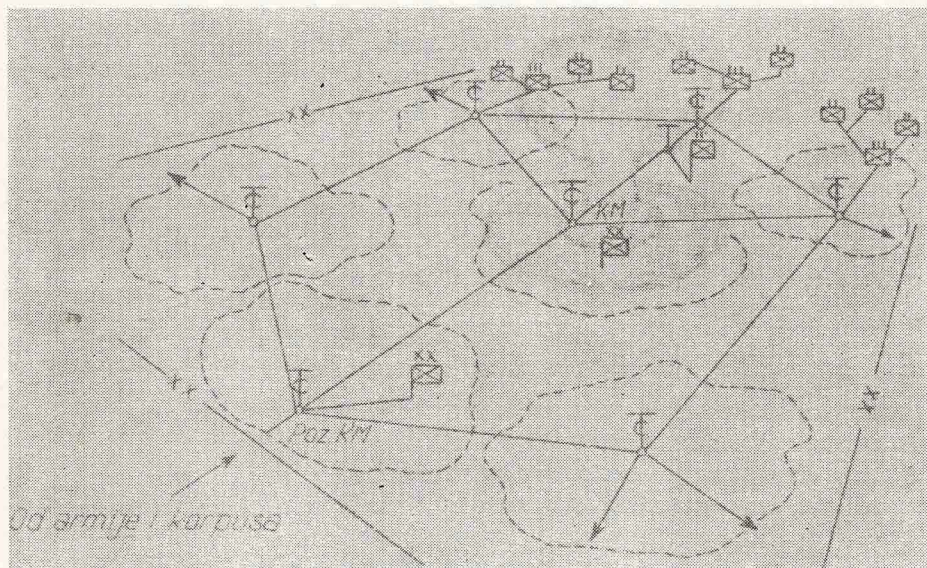
dosada koristio svoj određeni pojas frekvencija.

Da bi komandanti u »atomskoj eri« mogli izvršavati svoje taktičke planove i zadatke, nameće se potreba nužnog usklađivanja rada pozadine sa novim načinom izvođenja borbenih dejstava. Za to pozadinske ustanove (organi) treba da budu manje, da obavljaju svoje poslove što jednostavnije i što brže, da obezbede što brži transport i da imaju dobre veze. S druge strane, da bi se postigla što veća taktička pokretljivost jedinica potrebno

će biti veća količina. Da bi se zahtevi službe snabdevanja što pre prenosili putem sredstava veze, nužno je uprostiti celokupnu administraciju (naloge, trebovanja itd.) i po-desiti je za što lakšu primopredaju žičnim i radiosredstvima od puka pa naviše. U pozadinskim vezama naročito će važnu ulogu imati višekanalni visokofrekventni uređaji, jer su jedino oni u stanju da propuste tako veliki saobraćaj kakav zahteva pozadina.

Na oblik i prirodu budućih taktičkih dejstava i rad pozadine uticaće umnogo-

NOVI MREŽNI SISTEM

Šema 2

je njihovo brzo snabdevanje. A ukoliko bude brže i sigurnije tekao dotur u borbeno područje, t.j. na pravo mesto i u pravo vreme, utoliko će biti manja potreba jedinica da sobom vuku velike rezerve. Kabast materijal će se normalno držati u pozadini i doturaće se napred samo na izričito traženje pojedinih komandanata.

Rukovođenje pozadinskom službom mora biti više centralizovano, naročito ako se radi o kritičnoj opremi, a manje ako se radi o materijalu koga ima u ve-

me i povećana upotreba borbene avijacije. Vazdušne operacije izvođiće se po svakom vremenu i u svako doba, i to obično na malim visinama i na elektronski utvrđenim vazдушnim rutama. Sve ovo mora biti u punoj meri koordinirano sa taktičkom avijacijom i protivavionskom odbranom.

Na kraju pisac podvlači da se problemi veza proučavaju i rešavaju unapred i da planiranje veza i upotrebu sredstava veze treba da vrše komandanti.

A. K.

*General-major R. Tanasković i pukovnici S. Konvalinka
i D. Krneta*

S A D E J S T V O

U knjizi su svestrano i temeljno razmotreni problemi sadejstva i osnovni principi njegove organizacije u taktičkim i operativnim okvirima. Posebno mesto dato je značaju i organizaciji taktičkog sadejstva u osnovnim vidovima borbe u naročitim uslovima dejstva, a ukazano je i na perspektive sadejstva u uslovima upotrebe nuklearnog oružja.

Rešenjem Državnog sekretara za poslove narodne odbrane odobreno je da se ova knjiga može koristiti kao udžbenik za nastavu u JNA. Ona će korisno poslužiti ne samo pitomcima i slušaocima raznih vojnih škola i kurseva, nego i celokupnom starešinskom kadru naše Armije.

Knjiga ima 233 stranice sa 17 skica i izašla je u izdanju »Biblioteke vojnih udžbenika i priručnika«. Cena 350 dinara.

Kolektiv stručnjaka

ATOMSKO ORUŽJE I ZAŠTITA

(Zbirka članaka)

U knjizi su obuhvaćena osnovna pitanja iz oblasti atomistike: o nuklearnoj energiji, fizici, eksplozivima i reaktorima,

o konstrukciji atomskog oružja i lansirnim sredstvima, o vrstama i efektima nuklearne eksplozije na živu silu, tehniku i materijal. Pored toga, obrađena su i pitanja o primeni atomskog oružja u kopnenoj vojsci, mornarici i vazduhoplovstvu, zatim operativnotaktički problemi u vezi sa pomorskim i vazduhoplovnim bazama, tehničke i medicinske mere zaštite, posledice atomskog rata, itd.

Knjigu je izdala »Vojna biblioteka — naši pisci« VIZ-a JNA »Vojno delo«. Knjiga ima 453 strane, a cena joj je 500 dinara.

General-potpukovnik Jovo Vukotić

ZADRŽAVAJUĆA ODBRANA

Knjiga je napisana na osnovu iskustva iz Drugog svetskog rata, NOR-a i rata u Koreji. Podeljena je na dva dela. U prvom delu su teoriska izlaganja, analize i zaključci, a u drugom primeri ilustrovani skicama.

Posebno mesto u knjizi dato je ulozi partizana i ubačenih jedinica u neprijateljsku pozadinu, protivudaru, protivnapadu, zasedama i borbi u okruženju.

Rodove vojske autor razmatra sa opšte vojne tačke gledišta. Istaknuta je vidna razlika između »klasične« i zadržavajuće odbrane u eventualnom budućem ratu.

Delo je izašlo kao III knjiga »Vojne biblioteke — naši pisci«, a ima 193 stranice sa 16 skica u bojama. Cena 400 dinara.
